

MODERNE PROFETEN

OP EEN OUDE KRUISWEG

Uitsnede XIII-statie ‘Jezus wordt van het kruis afgenomen’

Voorwoord

De Kruisweg is van alle tijden maar in Roosendaal komen verleden en heden op een wel heel bijzondere manier samen. In februari 2022 kwam in de Onze Lieve Vrouwekerk - ook wel bekend als de Paterskerk - de oude Kruisweg uit 1909 terug te hangen.

Deze Kruisweg, afkomstig uit het atelier van Pierre Cuypers, stond jarenlang vergeten en onder het stof op de zolder van het voormalige klooster van de Redemptoristen in Wittem. Bij terugkomst naar de Roosendaal ontbrak echter één paneel: het zevende van acht panelen met Bijbelse profeten die, tussen de kruiswegstaties in, het lijden van Christus voorzeggen. Die lege 'profetische' plek tussen de kruisiging en de kruisafname smeekte om een eigentijdse invulling.

Daarom nodigden we zes Roosendaalse beeldend kunstenaars uit, te weten Lia Reijnders, Marion Vriens, Tom Onrust, Marieta Rotariu, Corry Olthof en Ineke Stofmeel, om op het thema 'piëta' een kunstwerk te maken van een moderne profeet in een kunstvorm naar keuze. Ook vroegen we de kunstenaars om beurtelings hun kunstwerk te presenteren op de zondagen in de veertigdagentijd tijdens de Vespers verzorgd door de Cantores van Onze Lieve Vrouw.

Enthousiast en geïnspireerd gingen ze aan de slag. In dit boekje staan hun kunstwerken en hun overwegingen daarbij afgebeeld. Het biedt een fascinerende kijk op eigentijdse profetische beelden en gedachten.

Ook vertelt dit boekje over hoe de vermiste zevende profeet alsnog teruggevonden werd in het depot van een parochiaan.

Dit kunstproject is een initiatief van de Sint Norbertusparochie in samenwerking met Spirit in Roosendaal.

Pastoor Marc Lindeijer SJ
Marjeet Verbeek

Lia Reijnders

Mededogen voor de aarde en het klimaat

Lia Reijnders

Het boeide me om een hedendaagse profeet te plaatsen in een reeks profeten uit het verleden, juist om de tegenstelling in beeld te benadrukken. De keuze voor een profeet was snel gemaakt. Ik wilde het klimaat en het verlies van biodiversiteit onder de aandacht brengen. Mijn profeet kon een wetenschapper zijn, maar een moedig meisje omringd door haar attributen leek me nog meer te vertellen.

Greta Thunberg begon in 2018 als vijftienjarig meisje op schooldagen met een protestbord te staken voor het Zweedse parlement om aandacht te vragen voor klimaatverandering. Sindsdien pleit ze voor mededogen voor de aarde en verwijt ze wereldleiders de toekomst van hun kinderen te stelen waar ze bij staan. In haar eigen woorden is er “een uitzonderlijke en dringende crisis die nooit als zodanig is erkend en onze leiders handelen allemaal als kleine kinderen”.

In de Kruisweg staat de mens centraal, bij mijn profeet staat mededogen met de planeet aarde en alle levende wezens hierop centraal. De mens is slechts een radertje in het ecosysteem. Maar menselijke activiteiten zijn wél de drijvende kracht achter klimaatverandering. Dit heeft grote gevolgen voor zowel de mens als de biodiversiteit.

De techniek die ik gebruik is ijzerdraad. Zo maak ik grafische driedimensionale tekeningen die door de schaduwwerking een beweeglijk element krijgen. Zo komt Greta als profeet tot leven. Ik wil eindigen met een uitspraak van econoom Kate Raworth: “Vooruitgang ontstaat door een dynamische balans tussen het milieu en wat we nodig hebben. We moeten naar minder eigendommen zodat er meer ruimte is om verbindingen tussen mensen te creëren.”

Marion Vriens

Sluit mij nog even in je hart

Marion Vriens

Dagelijks lezen we artikelen in kranten en tijdschriften, horen we meningen aan talkshowtafels, maken mensen documentaires en tv-programma's en verspreiden ze hun mening via *social media*. Velen die hun mening geven worden om hun uitspraken gevolgd en bewonderd. Maar maakt hen dat tot profeet?

Profeten komen in alle culturen en in alle tijden voor, zowel in de wereld van het oude Nabije Oosten als in onze eigen tijd. In de Bijbel lezen we op verschillende plaatsen over profeten. Zij zijn geen toekomstvoorspellers, maar mensen die betrokken zijn op het hier en nu van een situatie, en dat heeft uiteraard wel consequenties voor de toekomst.

In de oorspronkelijke betekenis van het woord zijn profeten verkondigers die zijn gekozen voor deze taak: ze zijn geroepen. Profeten brengen geen onheilstijdingen, maar openen mensen de ogen voor de werkelijkheid. Ze lichten sluiers op. Ze laten zien wat er nu eigenlijk speelt en nemen ons daarin mee.

De evangelist Mattheus gaf ons trouwens ook een waarschuwing mee: “Wacht u voor de valse profeten, die in schaapskleren tot u komen, maar van binnen zijn zij grijpende wolven.”

Kort nadat ik gevraagd werd om een moderne profeet te maken voor de open plek in de oude Kruisweg, koos ik er intuïtief voor om met textiel Marion Koopmans als profetes uit te beelden, omdat ik haar bewonder om de manier waarop ze ons door de coronapandemie heeft gegidst.

Als hoogleraar virologie aan het Erasmus MC in Rotterdam richt zij haar onderzoek op de overdracht van virussen van dieren op mensen en op grootschalige verspreiding van virussen tussen mensen (outbreaks en pandemieën).

In 2018 kreeg Marion Koopmans de NWO-Stevinpremie van 2,5 miljoen euro, de hoogste onderscheiding in de Nederlandse

wetenschap. In 2020 ontving ze samen met Diederik Gommers de Machiavelliprijs voor meest invloedrijke persoon als het gaat om de communicatie tussen politiek, overheid en burgers.

Voor mij is Marion Koopmans een profeteet die betrokken is op het hier en nu en die ons de ogen opent voor de werkelijkheid. Ze is open over haar internationale ervaringen en wetenschappelijke bronnen. Zij is verbonden aan de Wereld Gezondheid Organisatie en betrokken op mensen. Op basis van feitenkennis en ervaring wees ze ons de weg door de pandemie en waarschuwt ze ons voor wat ons in de toekomst te wachten kan staan. Marion Koopmans wordt door velen geëerd, maar soms ook verguisd. Ze werd in december 2021 zelfs bedreigd. Helaas is ook dat de wereld waarin we leven. Mensen kijken nu eenmaal naar de werkelijkheid vanuit verschillende perspectieven.

De profeten afgebeeld in de oude Kruisweg, voorzagen al lang voor de komst van Christus het lijden en sterven van Christus. De tijd zal leren of Marion Koopmans over enkele eeuwen ook nog geëerd wordt als profeteet.

Het is dankzij profeten van vroeger en nu dat we handvatten vinden om onze mening te vormen. Tegelijkertijd blijft het zaak om alert te zijn. Dankzij *social media* komen allerlei meningen ongefilterd tot ons. Door met mensen te spreken, meningen naast elkaar te zetten en feiten te checken kun je een gefundeerde mening vormen. Want zoals Mattheus al verkondigde: “Wacht u voor de valse profeten, die in schaapskleren tot u komen, maar van binnen zijn zij grijpende wolven.”

Als onderschrift bij de afbeelding heb ik gekozen voor ‘Sluit mij nog even in je hart’. Deze zin hoorde ik uit de mond van cabaretier Dolf Jansen en sprak me direct aan als tekst bij mijn profeteet. Voor mij betekent deze tekst een oproep tot mededogen, ook met hen die misschien een andere mening hebben, zodat we met hen in gesprek blijven in plaats van te vluchten in bedreigingen of geweld.

Zoals Marion Koopmans die steeds maar weer vol mededogen aanschouf aan overleg- en talkshowtafels om in gesprek te gaan met iedereen en om haar kennis en ervaring te delen, opdat we onze mening kunnen vormen gebaseerd op feiten en zo samen verder kunnen komen.

Tom Onrust

Een moment van verstenen

Tom Onrust

Ik ben wel opgegroeid met het katholieke geloof, maar ik draag het niet dagelijks bij mij. Daarom voel ik me vereerd om in een kerkelijke gemeenschap mijn profeet te mogen presenteren.

Een profeet is in mijn ogen een symbool van kracht en kan vele vormen aannemen, niet alleen een persoon of een karakter, maar ook bijvoorbeeld je buurvrouw, een lichaamsdeel zoals je eigen rechterhand, of een voorwerp dat je dagelijks gebruikt.

Een profeet kan voor mij dus veel meer zijn dan een persoon van vlees en bloed. Daarom heb ik besloten om een profeet zonder identiteit te schilderen, een personage dat in mijn verbeelding kracht en geloof kan weerspiegelen: van het krachtig samen drukken van de stenen tot het beschermen van de natuur. De handen zijn het boegbeeld van het in stand houden en beschermen van dat wat visionair zou moeten zijn, namelijk de natuur. Als klein kind al vond ik, wanneer we op reis waren, stenen tijdens het spelen en het was van belang dat ik ze mee naar huis nam. Mijn moeder vroeg een keer aan mij: “Waarom wil je die steen mee?”. En ik antwoordde: “Gewoon voor de mooiigheid!”. Mijn fascinatie voor de natuur was toen al begonnen. Ik heb dus geen profeet waar ik naar op kijk, behalve dan naar de schoonheid en de kracht van de natuur zelf.

Tegen een abstracte rode achtergrond zie je hoe de handen de stenen beschermen. Voor mij staan de stenen symbool voor oude herinneringen en natuurgetrouwe relaties. Het beschermen en het stilstaan bij deze momenten doen mij denken aan de dertiende statie. Hier is de beschermende hand van Maria, leunend over Christus heen wanneer Hij van het kruis is afgenomen, een moment van verstening dat ik terug wilde laten komen in mijn schilderij. Het ongrijpbare is vastgelegd en versteend: dat wat groter is dan ons.

Marieta Rotariu

Het Oude en het Nieuwe verbonden in Liefde

Marieta Rotariu

Ik ben iconenschilder en daarom weet ik dat iconen vroeger altijd tot stand kwamen uit een samenwerking tussen theologen en kunstenaars. Het oudtestamentische personage Susanna dat hier gerepresenteerd staat heeft dan ook een vader en een moeder. De vader is pastoor Marc Lindeijer SJ, verantwoordelijk voor de conceptuele kant van dit kunstwerk. De moeder die vorm heeft gegeven aan dat concept, ben ik. Daarom vertel ik eerst over hoe ik kwam tot deze vormgeving van de icoon van Susanna. Daarna vertelt pastoor Marc waarom hij mij vroeg een icoon van Susanna te schilderen.

Voor de icoon van Susanna heb ik mij laten inspireren door een oude afbeelding van haar in een catacombe uit de eerste eeuwen van het christendom: een vaag rood silhouet gespreid in een orante (biddende) houding tegen een lichte okerleurige achtergrond. Wat betreft de kleur in mijn icoon heb ik me laten inspireren door de rode achtergrond van de andere profeten op de oude Kruisweg in de Onze Lieve Vrouwekerk.

Eerst gaf ik een duidelijke vorm aan het silhouet. Toen ik daar niet tevreden over was heb ik het weggekrast en opnieuw geschilderd. Zo bleef ik het silhouet van Susanna een paar dagen lang wegkrassen en opnieuw schilderen. Op al dat gekras heb ik tenslotte het hier geschetste silhouet tevoorschijn laten komen. Haar lichaam is dus het resultaat van mijn zoektocht naar een esthetische vorm.

Haar hoofd was veel gemakkelijker. Ik heb gewoon een klassiek byzantijns portret geschilderd. Maar de houding van de armen was ook weer een worsteling. Eerst schilderde ik de armen in de biddende houding, maar daar was ik niet tevreden mee. Daarom heb ik de handpalmen overgeschilderd en de armen meer laten zakken om ze een horizontale lijn te laten vormen op de verticale

lijn: een kruis met oneindige armen. Zo kreeg ik een Susanna die met haar oneindige armen de hele wereld omhelst, alle mensen van alle kleuren en nuances, verbonden in één kleur – vuurrood – de kleur van de liefde. Liefde die alles overwint.

De orante-iconen van de Moeder Gods zijn geïnspireerd door deze houding van Susanna. De Moeder Gods in de orthodoxe traditie is het symbool van de kerk.

Mijn profeet is een rode draad die de oudtestamentische tijd verbindt met moderne tijden, traditionele schildertechniek met moderne concepten en het Oude en het Nieuwe in de eeuwigheid van de Liefde. De weg hiernaartoe was een serie van destructie en wederopbouw, een oneindig uit elkaar rafelen en opnieuw verbinden. Sterven en weer opstaan. De weg van omvorming. Nieuwe vormen gebouwd op oude ruïnes.

Deze tekst schreef ik op 25 maart, de dag van de Boodschap aan Maria, de dag van de incarnatie van God op aarde.

Susanna, de mooie, de kuise, de rechtvaardige

Pastoor Marc Lindeijer SJ

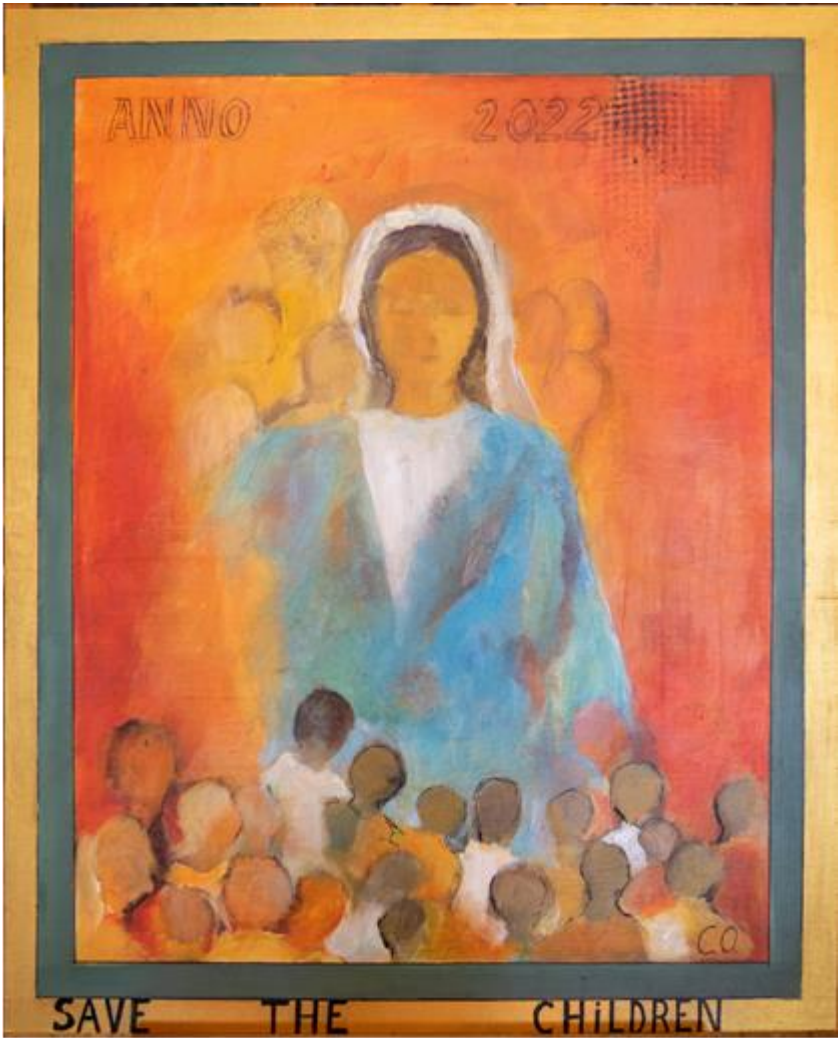
Als ‘geestelijk vader’ van de icoon van Susanna zet ik graag wat gedachten op papier. Toen het kruisweg-kunstproject begon, wisten we nog niet wie de missende zevende profeet was. De artiesten konden dus in alle vrijheid een moderne profeet kiezen, die op de een of andere manier betrekking had op het thema ‘piëta’. Maar het project was nog maar net begonnen of de missende profeet dook op in het depot van een parochiaan en bleek de profeet Daniël te zijn.

Het onderschrift, de profetie, refereerde aan de kruisiging: “Zie, ik sterf, ofschoon ik niets gedaan heb”. Voor Marieta was deze vondst aanleiding om een icoon van de profeet Daniël te maken. Er was echter iets merkwaardigs aan de hand met het onderschrift: die woorden kwamen niet uit de pen of de mond van Daniël, maar van een personage uit diens boek, uit het dertiende hoofdstuk, namelijk Susanna, beter bekend als ‘de kuisse Susanna’. Mijn suggestie om niet Daniël, maar Susanna af te beelden, vond onmiddellijk gehoor bij Marieta. Susanna mag dan een personage van lang geleden zijn, haar verhaal is hoogst actueel in deze tijd van ‘MeToo’.

Zij was een mooie vrouw, echtgenote en moeder, die de begeerte opwekte van twee oudsten van het volk, rechters bovendien. “Heb gemeenschap met ons, anders zullen we zeggen dat we je op heterdaad betrappt hebben met een andere man.” Dat zou de doodstraf betekenen. Susanna moet kiezen tussen haar eer en haar leven, en kiest voor haar eer. Op het moment van haar doodsvonnis komt Daniël tussenbeide en ontmaskert de twee boosdoeners, die vervolgens zelf ter dood worden gebracht. De eer én het leven van de kuisse Susanna zijn gered.

In de eerste eeuwen van het christendom, toen de kuisheid als deugd werd ontdekt, was Susanna het grote voorbeeld, dat bekende martelaressen als Agnes en Cecilia zouden navolgen.

Maar niet ten onrechte mogen we in het verhaal van Susanna ook het prototype zien van het leven van Jezus, die onschuldig ter dood werd veroordeeld omwille van waarden die hun volle betekenis hebben in het Rijk van God, maar in de wereld vaak miskend worden. Jezus was de rechtvaardige bij uitstek. Mogen we Susanna niet ook zo noemen: een rechtvaardige, die recht wilde doen aan zichzelf, aan haar man en haar kinderen, tegen het onrecht in dat seksueel misbruik is? Susanna is een profetes voor onze tijd.

Corry Olthof

Save the children

Corry Olthof

Het doek dat ik heb gemaakt stelt Mirjam voor, of Maria, een welbekende figuur in de katholieke eredienst. Zij staat bekend als de schutspatroon voor diegenen die in nood zijn.

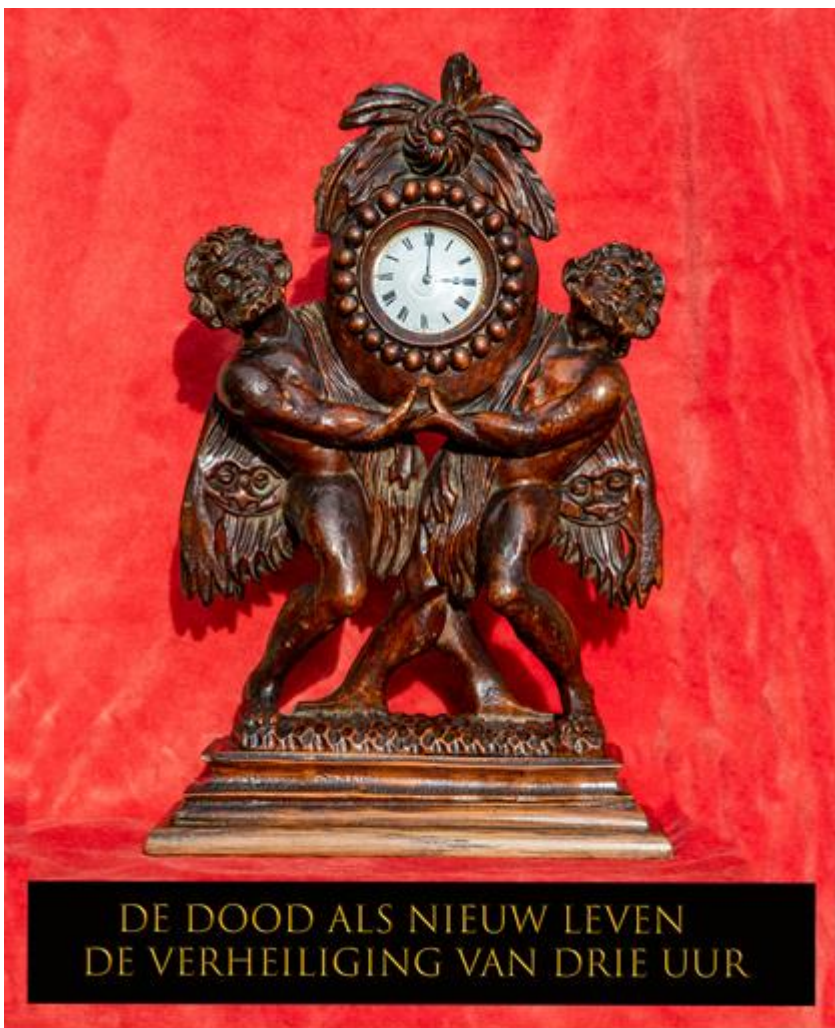
Onderaan heb ik kinderhoofdjes geschilderd en achter Maria vage figuren die moeders voorstellen.

Wie zijn die noodlijdende kinderen?

De door hongersnood getroffen kinderen in Sudan, de hardwerkende kinderen in Bangladesh, de vluchtende kinderen uit Oekraïne en alle kinderen die niet naar school kunnen.

Een groot aantal van hen heb ik bij Maria's voeten gezet met het verzoek aan haar om voor hen te zorgen.

Save the children all over the world, maar bedenk wel: Maria kan niets doen als wij niets doen! Zo is het.

Ineke Stofmeel

De dood als nieuw leven

Ineke Stofmeel

Toen ik werd benaderd voor dit project voelde ik me vereerd. Mijn enthousiasme werd versterkt omdat ik er een symbolische invulling aan mocht geven. Het werd een leerproces. Ik dacht na over de figuur van Jezus Christus. Want of Hij nu wel of niet bestaan heeft, zijn invloed en gedachten zijn van onschatbare historische, humanitaire en religieuze waarde. Misschien is Zijn sterven wel de belangrijkste gebeurtenis uit de geschiedenis.

Ik heb gekozen voor een foto van een horlogehouder. In de zeventiende en achttiende eeuw droegen rijke heren zakhorloges. Als zij 's avonds thuis kwamen werden die netjes en opzichtig opgeborgen in een horlogehouder. Op zichzelf waren deze horlogehouders al kunstwerkjes, alleen al omdat ze nog al eens een goddelijke symboliek uitbeelden.

Zo ook 'mijn' horlogehouder. Op mijn foto zie je twee Atlanten. In de architectuur en beeldhouwkunst is de Atlant een zuil in de vorm van een mannenfiguur die het hoofdstel van een gebouw draagt. Zijn naam is afgeleid van Atlas: mythische hemeldrager. De twee Atlanten in mijn fotobeeld dragen een horloge die op drie uur staat: met respect, liefde en bewondering steken zij de tijd boven zich uit.

Drie uur is voor Maria het immens verdrietige moment van het sterven van haar Zoon. Daarom weent ze terwijl ze hem in haar armen houdt. Maar ze beseft ook dat Zijn dood nieuw leven inluidt. En daarom is de profetische gedachte bij deze horlogehouder dat het een tijdstip toont dat bijna 2000 jaar na dato nog steeds indruk maakt. Vrijdagnmiddag 15.00 uur stierf Christus aan het kruis. Maar Hij werd na drie dagen weer opgewekt en daarom is het onderschrift van mijn kunstwerk: 'De dood als nieuw leven. De heiliging van drie uur'.